

МЕТОДИКА

НЯКОИ ОСНОВНИ ПРАВОПИСНИ ПРАВИЛА В УКРАИНСКИЯ ЕЗИК И УПРАЖНЕНИЯ КЪМ ТЯХ

Лилия Желева

Abstract: The present paper aims to revise some of the most important orthographical rules of the Ukrainian language. The suggested exercises might be useful for students who want to improve their knowledge of the Ukrainian orthography and punctuation and those who will participate in the International Ukrainian Orthography Competition that takes place in the Jagiellonian University.

Keywords: Ukrainian orthography, Ukrainian punctuation, rules, exercises, competition.

През 2019 г., точно 100 години след издаването на първия официален украински общодържавен правописен кодекс, излиза от печат най-новият украински правопис (УП 2019), който възобновява редица изконни украински правописни характеристики, като същевременно и представя редица осъвременени норми на украинския език. Той е обект на настоящата статия. Неин предмет са някои от ортографичните и пунктуационните правила на украинския език, кодифицирани в УП 2019. Подбрани са според две условия – от една страна да съдържат аспектите, които представляват по-голямо предизвикателство за българите, изучаващи украински език, а от друга – да обобщават материала, усвояването на който се проверява на Международния конкурс по украински правопис в Ягелонския университет. Възможно е не всички правила и примери да отговарят едновременно и на двете условия. Работата е с практическа насоченост и целта ѝ е, от една страна, да представи тези избрани правила на украинския правопис, а от друга – да представи упражнения, с които да се подпомогне усвояването на описаните правила. Така статията е структурирана в две части – информативна и практическа. Информативната резюмира най-важните правила в УП 2019 и включва множество илюстративни примери. Практическата част съдържа упражнения върху основните правила, тънкостите и специфичните моменти в правописната практика на украинския език и ключ с правилните отговори.

Три са периодите в историята на украинския правопис: Староизточнославянски (X – XIV в.), Староукраински (последна четвърт на XIV – XVIII в.) и Новоукраински период (XIX – XX в.)¹⁰.

Върху развитието му до голяма степен се отразяват фактори както от филологически, така и от политически характер.

От 1798 г. до 1905 г. могат да се изброят около 50 различни украински правописни системи, които основно могат да се класифицират според това дали се придържат към етимологичния или фонетичния принцип на отразяване на украинската реч. В крайна сметка се налага фонетичният правопис, в който могат да се обособят различни варианти в зависимост от степента на систематизираност и обработване на правописната система, от степента и последователността на придържане към избрания принцип, от използваните букви за обозначаване на специфични украински звукове и пр. Обикновено фонетичните правописни системи получават названията си според региона им на употреба или според името на създателя им – слобожански правопис, кулишивка, жехивка, драгоманивка, гринчевичивка и др.

През вековете украинският правопис преминава през множество перипетии – цензура, забрани, вмешателства. През 1876 г. украинският вариант на кирилската графика е забранен от руския император Александър II, а украинските текстове е трябвало да минават цензура и да се отпечатват само с руски букви, изключвайки буквите, наложени се в употреба при писането на украински. След отпадането на тази забрана, през 1907 – 1909 г. излиза от печат знаменитият речник на украинския език под редакцията на Борис Гринченко, който се придържа към фонетичния украински правопис. През 1918 г. е публикуван проект на официалния украински правописен кодекс, предложен от проф. Иван Огиенко, в дообработката на който взимат участие академик Агатангел Кримски и проф. Йевген Тимченко. През 1919 г. този проект е издаден като „Головніші правила українського правопису“. През същата година е издаден първият в историята на Украйна официален общодържавен правописен кодекс. През 1925 година правителството на Украинската социалистическа съветска република създава Държавна комисия към Народния комисариат на образованието с цел изготвяне на украински правопис, а през 1927 г. комисията подготвя проект за всеукраински правопис. На 6 септември 1928 г. този украински правопис се утвърждава от народния комисар по образованието на УССР Микола Скрипник. През 1933 г. Народният комисариат на образованието на УССР приема друг правопис с цел русифициране

на украинския език. От азбуката отпада буквата *г*. Репресираният правопис търпи незначителни промени и допълнения през 30-те, 40-те и 60-те години на XX век и остава в сила до 1989 г. През 1989 г. е приета, а през 1990 г. – публикувана нова редакция на Украинския правопис, в която се възобновява буквата *г* и се уточняват и допълват определени правописни норми (УП 2019: 2–3). През 1993 г. е приета първата редакция на украинския правопис, откакто Украйна отново е независима държава. От 2019 г. в сила е най-новият украински правопис, приет на 22 май 2019 г. и съставен от Украинската национална комисия по въпросите на правописа. В преходния период от 2019 г. до 2024 г. се допуска и употребата на украинския правопис от 1993 г.

Важно е да се отбележи, че „въпреки трудностите и непоследователностите в извървения път, и пожеланията за максимална изчерпателност, съвременният украински правопис е една детайлно разработена и жизнеспособна система, която обединява и консолидира украинската езикова общност и ефективно обслужва украинския книжовен език в различните му функционални стилове“ (Стаменова 2018: 218).

Започваме с представянето на някои от основните правила в украинския правопис. Повечето включени правила не се различават особено от тези, които съдържа украинският правопис от 1993 година (УП 1993). Основните промени, въведени в правописа от 2019 г., включват няколко нови правила при изписването на главна и малка буква, на думи слято, полуслято и разделно, на думи от чужд произход и на други отделни думи. Някои от въведените правила са с факултативен характер – допуска се изписване и по правописа от 1993 г. на някои думи от чужд произход, на някои домашни думи и на окончанието на родителен падеж на съществителните от трето склонение в единствено число (Стислий огляд основних змін 2019: 1–6). Когато в изброените по-долу правила се наблюдава разлика между украинския правопис от 1993 г. и този от 2019 г., то това е отбелязано.

ОРТОГРАФИЧНИ ПРАВИЛА

Тази част съдържа правописни правила по отношение на: употребата на буквите *и*, *і*, *ї*, *є* и *г*, употребата на апострофа, мекия знак, опростяването на групи съгласни, удвояването на съгласни, правописа на представките *з-* (*із-*, *зі-*)/*с-*, употребата на буквосъчетанията *йо* и *ьо*, употребата на главни и малки букви и изписването на сложни думи (слято, полуслято и разделно).

Употреба на буквите *и* и *і*

1. В началото на думата обикновено се пише *i*: *іграшка, імунітет, історія, інтелект, інформація, ієрархія, Італія, іноземний, іврит, Іван, іскра* и др.

2. Според новия украински правопис съществуват дублетни варианти на някои думи, в които може да се пише както *и*, така и *і*. Тези думи условно могат да се разделят на две групи:

- думи, навлезли много отдавна в украинския език: *ірій / ирій* (мястото, където според славянската митология отлитат през зимата птиците или където душите на мъртвите отиват); *ірод / ирод* (това нарицателно име със значение „много жесток човек“ произлиза от личното име на цар Ирод, което на украински език е прието да се изписва с *І*);

- формите за родителен падеж на съществителните имена от трето склонение (съществителни имена от женски род, които завършват на съгласен звук): *радісті / радості, незалежності / незалежності, хоробрості / хоробрости, честі / честі, смерті / смерті, гідності / гідності, любові / любови, осені / осени, солі / соли, Русі / Руси, Білорусі / Білоруси*.

3. Дублетността в тези окончания е част от процеса по възобновяването на някои норми на украинския правопис, действали до приемането на правописа от 1933 г., който по своята същност представлява изкуствено наложена русификация на украинския език от страна на съветската власт.

4. *И* се пише в началото на:

- някои частици, възклицания и глаголи и съществителни, които произлизат от тези възклицания: *ич, икати, икання, икавка*;

- някои названия, които произлизат от тюркски и други чужди езици: *Кан Ін*;

5. Буквата *і* никога не се изписва в комбинация с гласните *о, а, е, о, и* в рамките на една морфема. Примери за думи с *і* след гласна съществуват, когато гласната и *і* се намират на границата между две морфеми: *по|іменувати, по|інформувати, по|іржавілий, до|історичний, за|інтригувати, старо|індійський*.

6. *И* се пише след съгласните *г, к, х, ж, ч, ш, щ* в домашни думи: *гиндик, кислий, хитрий, жити, читати, широкий, щирий*.

7. *И* се пише след съгласните *д, з, с, ц, ж, ч, ш, р* в чужди думи, когато след *и* има съгласна: *диплом, зигзаг, симбіоз, цинамон, жираф, чичероне, шимпанзе, ритм* (УП 2019: 6).

Употреба на буквата *ї*

1. Буквата *ї* [йи] се употребява в началото на думата: *їсти, їхати*.

2. Буквата *ї* се употребява след гласен звук: *поїсти, мої*¹¹.
3. Буквата *ї* се употребява след мек знак: *ескадрильї*.
4. Буквата *ї* се употребява след апостроф: *з'їсти*.
5. Буквата *ї* се употребява в чужди думи след гласен звук: *героїзм* (УП 2019: 6).

Употреба на буквите *г* и *г*

1. Буквата *г* може да се изписва в началото, средата и края на думата: *голова, погода, берег*.
2. Буквата *г* се среща както в „домашни“ думи, така и в чуждици: *берег, географія*.
3. Буквата *г* се употребява в „домашни“ украински думи и в чуждици, които са „украинизирани“ отдавна: *грунт, гудзик, дзига* и др.
4. Буквата *г* се употребява в собствени съществителни имена: *Гердан, Ломага, Георгі Господінов*. (УП 2019: 7).

Употреба на апостроф

1. Апостроф се употребява за обозначаване на твърда съгласна пред буквите *я, ю, є* и *ї* в следните случаи:
 - след устнените съгласни *б, п, м, в, ф*: *п'ять, дев'ять, м'ята, м'яз, м'яч, п'єса*;
 - след *р*: *бур'ян, пір'я, подвір'я, Мар'яна*;
 - след *к* в думата *Лук'ян* и нейните производни: *Лук'яненко*;
 - след представки, които завършват на твърда съгласна: *з'їхати, з'єднати, об'єм*;
 - при собствени имена след частиците от чужд произход *д* и *о*: *д'Артанян, О'Коннор*;
 - в чуждици след крайната съгласна на представката: *ад'юнкт, ад'ютант, ін'єкція, кон'юнктура*.
2. Апостроф не се употребява за обозначаване на твърда съгласна пред буквите *я, ю, є* и *ї* в следните случаи:
 - когато преди буквата за обозначение на устнения звук има друга съгласна (освен *р*), която принадлежи към корена / основата: *різьбяр, мавпячий, духмяний, свято, парафянин, прямий*;
 - когато *ря, рю, рє* съдържат меко *р*: *прямий, темрява, буря* (УП 2019: 7–8).

11 Изключения са думите, които съдържат комбинацията „гласна + *ї*“ на границата между две морфеми. Вж. „Употреба на буквите *и* и *ї*“ – т. 4.

Употреба на мек знак

1. Мек знак (*ь*) се пише, за да се обозначи мекост на предходен съгласен звук:

- след буквите *д, т, з, с, дз, ц, л, н* в края на думата и сричката: *лебідь, мить, різьба, міський, гудзь, видавець, лялька, день*;

- в средата на думата пред *о* и след *д, т, з, с, дз, ц, л, н, р* – винаги за обозначаване на мекостта на съгласна пред *о* се пише мек знак: *бадьорий, нігтьовий, різьовий, сьогодні, дзьоб, працювитий, кольоровий, середньовіччя, трьох*;

- след *л* пред съгласна: *кульбаба, фільм, мільйон, дзеркальце, Гальчук*;

- в суфиксите *-зьк-, -ськ-, -цьк-, -зькість, -ськість, -цькість, -зько, -сько, -цько, -зькому, -ському, -цькому, -зьки, -ськи, -цьки, -еньк-, -оньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-*: *запорізький, український, мистецький, близькість, людськість, хвацькість, вузько, прізвисько, багацько, по-французькому, по-болгарському, по-словацькому, по-французьки, по-польськи, по-німецьки, кишеньковий, бджілонька, тонесенький, свіжісінський, молодюсінський*;

- във формите за родителен падеж в множествено число на съществителните имена от женски род от меката група на първо склонение (тези, които завършват на *-я*): *пісень, суконь, гривень*;

- във формите за родителен падеж в множествено число на съществителните имена от среден род, окончаващи на *-нн-(я), -ц-(е)*: *завдань, яєць*;

- в края на глаголните форми от II спрежение в сегашно време за трето лице единствено число и трето лице множествено число: *робить, роблять, говорить, говорять*;

- преди възвратната частица във формите за трето лице единствено число и трето лице множествено число на глаголите от I и II спрежение: *пишеться, читається, говориться, робляться*;

- във формите на повелително наклонение на глаголите: *будь, сядьмо, скажіть*.

2. Мек знак не се пише:

- след *р* в края на думата или сричката: *друкар, жаркий, імбир, вітер, різьбар*;

- след *н* пред *ж, ч, ш, щ*: *кунжут, кінчик, інший, баничик*, но: *дончин, няньчин* и др., защото в образуващата основа между въпросните съгласни има мек знак: *донька, нянька*;

- между две еднакви букви, които обозначават меки съгласни: *життя, волосся, знання, вугілля, галуззя, правосуддя*;

- след буквите *д, н, т* пред суфиксите *-ченк-, -чук, -чишин*: *Рядченко, Прадчук, Шевченко, Віннічук, Катченко, Вітчук*;

- след буквата *ц* в някои възклицания: *бац, буц, гоц*;
- след *ц* в края на съществителните от мъжки род от чужд произход: *абзац, палац, кварц*;
- след *л* в буквосъчетанията *лц* и *лч*, когато произлизат от *лк*: *гойдалка – гойдалці, виделка – виделці*;
- в думите *баский, боязкий, в'язкий, дерзкий, жаский, ковзкий, плаский, порский, різкий* и техните производни. Причината е, че в посочените думи наставките не са *-ськ-* или *-зьк-*. Съчетаването на звуковете *[с]/[з]* и *[к]* в тези случаи става на границата между две морфеми (напр.: *бояз-кий*) и по тази причина мек знак не се слага (УП 2019: 20–22).

Опростяване на групи съгласни

1. В буквосъчетанията *-ждн-, -здн-, -стн-, -стл-* съгласните *д* и *т* изпадат; това обикновено става пред наставка, започваща със съгласна, напр. *-ний* или *-ник*, или *-ну-* в глаголи, но също и в някои форми на думата, където има закономерно изпадане на гласната и биха се събрали три последователни съгласни, което би било трудно за произнасяне и затова едната съгласна отпада: *тиждень – тижневий, проїзд – проїзний, користь – корисний*.

2. В буквосъчетанията *-зкн-, -скн-* преди глаголният суфикс *-ну-* съгласната *к* изпада: *тиск – тиснути, блиск – блиснути* и др., но *випуск – випускний*.

3. В буквосъчетанието *-слн-* съгласната *л* изпада: *масло – масний, мисль – навмисний, ремесло – ремісник*.

4. Съгласната *т* не изпада в някои думи, които обикновено се приемат за изключения, но по същество причината при тях буквата *т* да не изпада е свързана със запазването на пряката етимологична и смислова връзка с изходната дума: *хрустливий* (хруст-лив-ий), *кістлявий, пестливий, хвастливий, хвастнути, шістнадцять шістдесят, шістсот, п'ятдесят, дев'яностники*.

5. При прилагателните имена, образувани от съществителни имена от чужд произход, завършващи на *-ст*, буквата *т* в буквосъчетанието *-стн-* не изпада, макар и да не се произнася: *контраст – контрастний, компост – компостний, баласт – баластний* и др. (УП 2019: 22–23).

Удвояване на съгласни

1. Съгласни се удвояват:

- когато префиксът завършва на същата съгласна, с която започва коренът на думата: *спів|відноситися, від|дати, без|захісний, об|бурювання, роз|зеленітися*;

- когато има съвпадение на букви в края на първата и началото на втората част от съставни думи: *страйкком (страйковий комітет), паннімецький*;

- когато има съвпадение на букви в края на корена или основата и началото на суфикса на прилагателното име или съществителното име: *корінь – корін|ний, мільйон – мільйон|ний, район – район|ний, тінь – безтін|ний, антена – антен|ний, імен|ник, займен|ник, племін|ник, племін|ниця, відмін|ник, відмін|ниця, гуман|ність, гостин|ність, старан|ність*;

- когато буквата *с* от основата на глагола в минало време съвпада с възвратната наставка *-ся*: *зріс|ся, розніс|ся, уніс|ся*;

- когато суфиксите на прилагателни *-анн-(ий), -яnn-(ий), -енн-(ий)* са под ударение: *нездолánний, страшенний, числénний, здійсénний, нездолánний*;

- когато прилагателните със суфикси *-енн-(ий), -яnn-(ий)* са от старославянски (старобългарски – Л.Ж.) произход, както и съществителните имена и наречията, образувани от тях: *благословенний, блаженний, священний, блаженність, блаженно*. Според новия украински правопис *священник* се пише с двойно *н*;

- при съществителни имена от трето склонение в творителен падеж единствено число, ако в именителен падеж основата завършва на мек знак или на шушкава съгласна (*ніч – ніччю, подорож – подорожжю, мить – миттю*), но няма удължаване, когато основата завършва на две съгласни (*молодість – молодістю*), на устнена съгласна (*любов - любов'ю*) или на съгласната *р* (*матір – матір'ю*);

- пред *я* и *ю* в наречията *зання, навмання, спросоння, попідвіконню, попідтинню*;

- пред *ю* и *є* във формите за сегашно време на глаголите *лити* и *литися*: *ллю, ллєш, ллє, ллємо, ллєте, ллють* и техните производни;

- в думите *бовван, Ганна, ляний, овва, ссати* и техните производни;

- при собствени имена от чужд произход: *Андорра, Білл, Боттічеллі, Голландія, Марокко, Міссурі, Ніцца, Бетті, Джонні, Руссо* и др., както и в нарицателните имена, образувани от тях с помощта на наставки: *андоррець, бесемемерівський, голландський, марокканець* (при нарицателни имена, образувани от чужди имена без добавяне на наставки, не се удвояват: *ват* (срв. *Ватт*), *бекерель* (срв. *Беккерель*), *гаус* (срв. *Гаусс*));

- в следните думи от чужд произход: *аннали, бонна, білль, бруто, булла, ванна, вілла, донна, мадонна, манна, мулла, панно, пенні, тонна, дурра*.

2. Съгласните не се удвояват:

- при нарицателни съществителни от чужд произход: *бароко, інтермецо, ліберто*;

- при причастията: *зроблений, сказаний, спечений*;

- при прилагателните, които завършват на *-ен-(ий)* с ударение, различно от това на съответните причастия: *варéний* (срвн. прич. *váрений*), *печéний* (срв. прич. *пéчений*);
- при прилагателните, образувани от причастия: *довгожданий, жаданий, шалений*;
- при формата за родителен падеж множествено число на съществителното име *стаття – статей*;
- според новия украински правопис, когато се предава чуждоезиковото буквосъчетание *sk*, на украински то се изписва с едно *к*: *Дікенс, Дікінсон, Джексон, Текерей, Бекі, Букінгем, Бісмарк, Брюкнер, Брокес, Ламарк, Штокманн, Стокгольм, Рудбек, Шерлок* и др. (УП 2019: 23–25, 127).

Правопис на представките *з-* (*із-, зі-*)/*с-*

Представките *із-, зі-, с-* са варианти на представката *з-*. Причината да се пише една или друга форма зависи от звуковото обкръжение на представката.

1. Вариантът *с-* се пише пред беззвучните съгласни *к, п, т, ф, х*: *сказати, спитати, створити, сфотографувати, сховати*.
2. Вариантът *з-* (*-із-/зі*) се пише пред останалите съгласни: *збігати, зв'язати, згустити, здати, зжувати, ззирнути, зливати, змогти, зносити, зробити, зціляти, зчитати, зишити, зичипнути*.
3. Вариантът *зі-* се пише, когато коренът на думата започва с две съгласни: *зіграти, зібрати, зімкнути* (УП 2019: 25).

Употреба на буквосъчетанията *йо* и *ьо*

1. Буквосъчетанието *йо* се пише:
 - в началото на думата и след гласна: *його, йод, знайомство, бойовий, евакуйований, клейовий, прийом, дійовий*;
 - след съгласна предимно в началото на сричката: *мільйон, соловйовий, підйомний, зйомка, каньйон, серйозний*.
2. Буквосъчетанието *ьо* се пише за обозначаване на мекост на съгласна преди *о*: *бадьорий, кольоровий, безпосередньо, трьох, сьогодні, тьота, працьовитий* (УП 2019: 8).

Употреба на главни и малки букви

1. Главна буква се пише в началото на:

- изречението;
- пряка реч;
- собствени имена, презимена, фамилии, прякори и псевдоними на хора, животни, фолклорни и художествени образи: *Леся Українка, Тарас Григорович Шевченко, Кобзар, Сірко* (име на куче), *Дід Мороз, Червона Шапочка*;
- съставни имена, които се изписват с тире, като всяка част започва с главна буква, с изключение на служебните думи, които не стоят в началото на името (предлози, членове): *Квітка-Основ'яненко, Нечуй-Левицький, Ріо-де-Жанейро, Ла-Мани*;
- точки от план и рубрики, ако те са отделени една от друга с точка;
- прилагателни, образувани от собствени имена с помощта на суфиксите *-ів, -ов(-а/-е), -ев(-е), -їв, -єв(-а/-е), -ин(-а/-е), -їн(-а/-е)*: *Грінченків словник*;
- прилагателни, образувани от собствени съществителни имена, когато образуват словосъчетание със значение „на името на“, „в памет на“: *Шевченківська премія*;
- названия на географски обекти (континенти, държави, градове, села и под.): *Європа, Північна Америка, Україна, Болгарія, Польща, Нова Зеландія, Київ, Львів, Біла Церква, Велика Вілшаниця*;
- частиците *Сан-, Сен-, Сент-, Санкт-, Санта-* (които означават светии): *Сан-Франциско, Санта-Барбара*;
- служебни думи от чужд произход, които се намират в началото на географски названия: *Лос-Анджелес, Ла-Мани*;
- названия на небесни тела, съзвездия, галактики: *Сонце, Земля, Марс, Юпітер, Чумацький Шлях, Великий пес*;
- названия на исторически събития, епохи, периоди, празници, названия на църкви, манастири, икони, названия на органите на реда, учреждения, организации, обединения, научни и учебни заведения, театри, музеи, колективи, организации, фирми, политически партии и движения, документи, нормативни актове, паметници на архитектурата, замъци и храмове, политически, културни и спортни събития (само първата дума и личните имена се изписват с главна буква): *Друга світова війна, епоха Бароко, Відродження, Різдво, Великодень, Благовіщення, Великий піст, Страсний тиждень, День святого Миколая, Українська православна церква, храм Христа Спасителя, Києво-печерська церква, ікона Матері Божої Теробовлянської, Міністерство освіти і науки України, Національний банк України, Рада Європи, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Софійський університет імені Святого Климента Охридського, Київська фабрика іграшок, Садове товариство „Лісова поляна“, Республіканська партія США, Акт проголошення незалежності України, Хотинський замок, Міжнародний конгрес українців*;

- названията на празниците *День Незалежності України, День Соборності України, День Конституції України*, като всички думи се изписват с главна буква;
 - названията на най-висшите органи на властта, държавни учреждения, държавни длъжности и под., като всички думи се изписват с главна буква: *Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Конституційний Суд України, Верховний Суд, Президент України, Голова Верховної Ради України, Надзвичайний і Повноважний Посол*;
 - думите *Бог, Аллах* и имената на Бог: *Єгова, Саваоф, Адонай, Елохім*, както и имената на богини и богове при различните религии: *Деметра, Вішну, Геба, Брахма, Марс, Перун, Даждьбог*, имената на основатели на религии, апостоли, пророци и светии: *Будда, Магомет, Іван Хреститель*;
 - думите *Трійця, Свята Трійця, Бог Отець, Бог Син, Бог Дух Святий, Богородиця, Господь, Спаситель, Всевишній, Творець, Цариця Небесна, Мати Божя, Пречиста Діва, слава Божя, воля Господна, Божий промисел*;
 - местоименията, които се отнасят към Бог, Божий: *Його, ім'я Твоє*;
 - названията на култови книги и наименованията на най-висшите църковни служители, като всички думи се изписват с главни букви: *Святе Письмо, Євангеліє, Старий Завет, Новий Завет, Тора, Псалтир, Коран, Вселенський Патріарх, Папа Римський*;
 - местоимението за учтивост *Ви (Ваш, Вам и т.н.)*.
2. Малка буква се пише в началото на:
- авторова реч, която следва пряка реч;
 - рубрики, ако те са отделени една от друга с точка и запетая;
 - служебни думи в имена: *Леонардо да Вінчі, Людвіг ван Бетховен, Жанна д'Арк*;
 - имена и фамилии на хора, фолклорни и художествени образи, които са се превърнали в нарицателни: *донжуан, робінзон*;
 - названия на народи, националности и племена: *слов'яни, українець, поляни*;
 - притежателни прилагателни имена, образувани от собствени съществителни имена: *шевченківський стиль, ахілесова п'ята*;
 - служебни думи и родови названия на географски обекти, административно-териториални единици и др.: *Чорне море, Балканський півострів, Львівська площа, Мічиган-авеню, Скандінавські країни, Київська область, штат Техас, Приміський вокзал, станція метро „Університет“, зупинка „Львівська площа“, аеропорт „Бориспіль“, сузір'я Великої Медведиці, ресторан „Либідь“, кафедра історії України Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, енциклопедія „Вікіпедія“*;
 - названията на посоките на света: *схід, захід, північ, південь*;
 - породи животни: *кавказька вівчарка, сибірське хаскі, сенбернар, перська кішка*;

- думите *бог* и *богиня*, когато се ползват при наименования на богове и богини: *боги Стародавнього Єгипту*, *бог Посейдон*, *богиня Гера*;
- думите *апостол*, *святий*, *преподобний*, *мученик* и под.: *апостол Петро*, *апостол Павло*, *святий Пантелеймон*, но *Свята Трійця*, *Пресвята Богородиця*, *собор Святого Петра*;
- названията на църковните звания и длъжности, които не са най-високите, както и названията на църковните служби и техните части: *митрополит*, *архимандрит*, *архиепископ*, *пастор*, *мулла*, *імам*, *ксьондз*, *літургія*, *вечірня*, *утреня*, *хресний хід*;
- названия на длъжности, звания, научни степени, титли, рангове, чинове и под.: *президент*, *прем'єр-міністр*, *голова*, *декан*, *ректор*, *академік*, *доктор наук*, *барон*, *король*, *королева*, *цар*, *князь*, *принцеса* (УП 2019: 50–69).

Слято, полуслято и разделно писане на сложни думи

1. Слято се пишат:

- думи със свързваща гласна *о*, *е*, *є*: *давньоруський*, *землетрус*, *краєзнавство*, *довгоочікуваний*;
- думи без свързваща гласна: *південь*, *двохсотий*, *завкафедри*;
- думи с първа част *напів-*, *полу-*: *напівфабрикат*, *полудневий*;
- думи с първа част *пів-*, когато следващата част е съществително име в именителен падеж и заедно образуват единно понятие, в което *пів* не означава „половина“: *південь*, *північ*, *півмісяць*, *півострів*;
- съществителни и прилагателни, съставени от три или повече основи: *термогідродинаміка*, *глибокозадньоязиковий*;
- сложни бройни числителни: *сімнадцять*, *п'ятсот*, *трьохсот*;
- сложни редни числителни, завършващи на *-сотий*, *-тисячний*, *-мільйонний*, *-мільярдний*: *двохтисячний*, *п'ятимільярдний*;
- сложни прилагателни имена, образувани от числително име, чиято основа завършва на *и*, *о* или *а*: *двадцятиповерховий*, *двометровий*, *сорокаденний*;
- неопределителните местоимения, образувани с помощта на частиците *аби-*, *ані-*, *де-*, *-сь*: *абихто*, *аніщо*, *дехто*, *десь*;
- наречия, образувани от един или повече предлози и наречие / съществително име / корен, образуван от глагол / прилагателно име / числително име / местоимение: *набагато*, *позавчора*, *післязавтра*, *день*, *вночі*, *влітку*, *напам'ять*, *наперекір*, *напевне*, *вдруге*, *навіщо*, *передусім*;

- наречия, образувани от няколко основи (с или без предлог): *насамперед, тимчасово, праворуч, ліворуч, нашивидкуруч*;
 - думи, образувани с частиците *аби-, ані-, де-, чи-, що-, як-*: *абияк, деінде, чимало, щоправда, якнайшвидше, чималенький, щоденник, щоразу, щоправда*;
 - сложни предлози, образувани от един или повече предлози и която и да е част на речта: *назустріч, впродовж, напередодні, понад, посеред, поміж*;
 - съюзи, образувани от пълнозначни или служебни думи и частици или предлози: *мовби, причому, тобто, щоб, якби, якщо*;
 - частиците *би, б, то, що* в съюзите: *немовби, ніби, щоб, якби, немовбито, нібито, абищо, якщо* и частиците *авжеж, аякже, атож*;
 - частиците *-ся* и *-сь*: *вмився, одягатися, колись, хтось, якось*;
 - частицата *не*, когато е употребена като представка: *немовля, неук, невдовзі, недоказаний, невміння, незакінчений, ніхто*;
 - според новия правопис и думи с първи компонент от чужд произход, който обозначава количествена характеристика: *гіпер-, екстра-, макро-, максі-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-* и др.: *гіпермаркет, макроекономіка, мултимільйонер, топмодель*;
 - според новия правопис и думи с първи компонент от чужд произход: *анти-, контр-, віце-, экс-* и др.: *антивірус, віцепрем'єр, ексчемпіон*. Като изключение, думата *контр-адмірал* по традиция се изписва с дефис.
2. Полуслято се пишат:
- думи, при които първата част означава признак или особеност на предмета, лицето или явлението, изразено с втората част: *бізнес-план, фан-клуб, компакт-диск, альфа-частинка*;
 - думи, при които втората част означава признак или особеност на предмета, лицето или явлението, изразено с първата част: *мова-джерело, студент-україніст, художник-пейзажист*;
 - думи, образувани от един и същи глагол, изразяващи интензивно действие: *писав-писав, робив-робив, ходив-ходив*;
 - думи, образувани от едно и също прилагателно име или наречие, предаващи висока степен на признак: *білий-білий, ледве-ледве, далеко-далеко, тихо-тихо*;
 - думи, образувани от свързване на синоними или антоними: *часто-густо, купівля-продаж*, но ако първата дума е в именителен падеж, а втората – в творителен, се пишат разделно: *кінець кінцем*;
 - думи, които изразяват приблизителност: *година-дві*;

- междуметия и звукоподражания: *тьох-тьох, ой-ой-ой, ге-ге-ге*;
- комбинации от абривиатури и от абривиатури и думи: *ВІЛ-СНІД, ДНК-аналіз*;
- музикални понятия: *до-дієз, мі-бемоль, соль-дієз* и др.;
- думите *карт-блани, статус-кво, суші-бар, караоке-бар* и др.;
- сложни съществителни имена, съдържащи числително име, ако числителното име е

изписано с цифри: *100-річчя*;

- сложни неопределителни местоимения и наречия, които съдържат частиците *будь-, -будь, -небудь, казна-, хтозна-, бозна-*: *будь-хто, який-будь, хто-небудь, казна-хто, хтозна-що, бозна-що, коли-будь, куди-небудь*, с изключение на случаите, когато има предлог между частицата и неопределителното местоимение: *хтозна з ким*;

- сложни прилагателни имена, които започват с отглаголно прилагателно име с представка: *вантажно-розвантажувальний*;

- сложни прилагателни имена, които назовават независими понятия: *архітектурно-будівельний, культурно-технічний, науково-прикладний*;

- прилагателни имена, чиято първа основа завършва на *-ико, -іко*: *історико-культурний, фізико-хімічний*;

- сложни прилагателни имена, чиито основи означават нюанси или обединяват няколко цвята: *темно-зелений, жовто-блакитний, червоно-зелено-синій, но жовтогарячий, червоногарячий*, защото са наименования на отделни цветове;

- сложни прилагателни имена, които назовават междинните посоки на света: *південно-західний, південно-східний, північно-західний, північно-східний*;

- наречия, образувани от прилагателно име, местоимение или числително име с помощта на представката *по-* и наставките *-ому* или *-(к)и, -(ч)и, -(ж)и*: *по-батьківському, по-нашому, по-українському, по-третє, по-сусідськи, по-заячи, по-ведмежи*, а също така *по-латині*;

- наречията *де-факто, де-юре*;

- сложни предлози, образувани с начален компонент *з, із*: *з-за, із-за, з-над, з-поміж, з-під*;

- съюзите *отож-то, тим-то, тільки-но, тому-то*;

- частиците *-бо, -но, -от, -то, -таки*: *тільки-но, усе-таки, як-от*;

- частицата *не* със собствени имена: *не-Європа*;

- думата *контр-адмірал*.

3. Разделно се пишат:

- според новия украински правопис несклоняемото числително *пів* със значение „половина“ и следходното съществително име в родителен падеж единствено число: *пів години, пів огірка, пів Європи*;

- родови названия: *місто Львів, ріка Дніпро, Ягеллонський університет*;

- съставни бройни и редни числителни имена: *тисяча один, двісті п'ятдесят, сімдесят шостий*;

- съставни предлози: *у разі, під кінець, під час*;

- съставни съюзи: *незважаючи на те що, через те що, після того як*;

- частицата *не* с глаголи: *не робити, не знати, не їсти, не пити, не може бути*; с безлични форми на *-но, -то*, които изпълняват роля на сказуемо: *Праці не закінчено*; с причастия, след които има пояснявана дума: *Я відклав ще не дописаний лист*; с дума, с която не образуват едно понятие *Йому бракує не вміння виконати цю роботу, а бажання*; с прилагателни имена във функция на сказуемо: *Ця річка не широка*; с прилагателни имена, пред които стоят думите *зовсім, аж ніяк*: *зовсім не великі обов'язки, аж ніяк не приємні спогади*; в устойчиви словосъчетания: *ні риба ні м'ясо*; с местоимения, между които има предлог: *ні з ким, ні на що*;

- частиците *що, то, же, ж*: *поки що, хіба що, чи то*;

- съчетания с частиците *би, б, же, ж*: *коли б, хоча б, але ж, пішла б, співали би* (УП 2019: 32–50).

ПУНКТУАЦИОННИ ПРАВИЛА

Тази част съдържа правила по отношение на употребата на пунктуационните знаци в украинския език: точка, въпросителен знак, удивителен знак, запетая, точка и запетая, двоеточие, тире, многоточие, скоби, кавички и наклонена черта.

Употреба на точка

1. Точка се употребява:

- в края на изречения със съобщителна интонация;

- при графични съкращения: *проф. (професор), ст. (століття), рр. (роки), коп. (копійка)*.

2. Точка не се употребява:

- в края на заглавия; при абривиатури: *НАН (Національна академія наук)*;

- при съкращения на мерни единици: *м (метр), г (грам), кг (кілограм)*;

•при други графични съкращения, образувани чрез пропускане на гласните в съкратената дума: *грн (гривня), млн (мільйон), млд (мільярд)* (УП 2019: 161–162).

Въпросителен знак

1. Въпросителен знак се пише:

- в края на въпросителни изречения: *Чи правду кривді подолати?* (Максим Рильський);
- при риторични въпроси, изненада, недоумение: *Се ти, мій чарівниченьку?!* (Леся Українка).

2. Въпросителен знак не се пише при непреки въпроси: *Питах мене, чого зайшла, чом невесела...* (Марко Вовчок) (УП 2019: 163–164).

Удивителен знак

Удивителен знак се пише:

- в края на изречения с възклицателна интонация;
- в края на повелителни изречения;
- в края на изречения, които започват с *як, який, що (то) за, до чого ж, скільки, слава, хвала, ганьба, геть* и др.: *Слава Україні! Героям слава!*;
- при сложна интонация на възклицанието удивителният знак се изписва след въпросителния: *І де та правда!? Горе! Горе!* (Тарас Шевченко);
- след обръщения, които се изговарят с отчетливо възклицателна интонация: *Україно! Ти в славій борні не одна* (Максим Рильський);
- след частиците *так* и *ні* и възклицания, изразени чрез междуметия, когато се изговарят с отчетливо възклицателна интонация: *Ой! Що се за сонілка? Чари! Чари!* (Леся Українка); *Так! Хто не зріс між вами, не зрозуміє вас!* (Леся Українка);
- след вметнати думи или изречения с възклицателна интонация (отделят се с тирета от двете страни): *Директор знав – та й як добре знав! – неспокійну натуру свого головного інженера* (Павло Загребельний);
- в скоби в средата на цитати или след тях, когато авторът иска да обърне специално внимание или да изрази емоционално отношение (учудване, ирония, одобрение) спрямо цитирания материал (УП 2019: 164–165).

Запетая

1. Запетая се пише:

- между еднородни членове на простото изречение, които са свързани безсъюзно: *Під вікнами насадила Ганна бузку, любистку, півників та півонії* (Іван Нечуй-Левицький); *Він – викладач, перекладач та поет*;

- между еднородни членове на изречение, свързани с двойни съединителни и разделителни съюзи: *і..., і... (й..., й...); ні..., ні... (ані..., ані...), то..., то..., (не то..., не то...); або..., або...; чи..., чи... (чи то..., чи то...)*;

- между еднородни членове на изречение, свързани с противопоставителните съюзи *а, але, та (= але), однак, проте (а проте), зате, так, хоч (хоча)*;

- между еднородни членове на изречение, свързани със съединителните съюзи *і, та, та й, ще й, та ще (й), а також, а то й* и др.;

- между еднородни членове на изречение, пред втория компонент от двойките съюзи *не тільки..., а й (не тільки..., але й; не тільки..., а ще й; не тільки..., але також і...); як..., так і; не так..., як...; хоч..., але (та); не стільки..., скільки...; якщо не..., то...* и др.;

- в изречения с еднородни части пред съюзите *як, як-то, а саме* и др.;

- преди и след обръщания;

- след възклицания, които се изговарят с по-слаба възклицателна интонация от останалите думи в изречението: *Гей, на коні, всі у путь!* (Павло Тичина);

- след утвърдителните частици *так, еге (еге ж), авжеж, аякже, гаразд* и др., след отрицателната частица *ні* и след *що (а що), що ж: Еге, я правду вам казав* (Євген Гребінка);

- за отделяне на вметнати думи, словосъчетания и изречения: *безперечно, безумовно, можливо, мабуть, здається, на жаль, по-перше, так би мовити, між іншим, чесно кажучи, звичайно* и др.;

- пред сравнителните съюзи *як, (як і), мов, мовби, наче, немов, неначе, ніби, буцімто, ніж* и др., но когато са употребени като частици със значение на съмнение, запетая не се пише;

- за отделяне на съгласувани определения (причастия и прилагателни имена), които стоят след определяното съществително име: *Високо, трохи не серед неба, стояв місяць, ясний, блискучий, повний* (Іван Нечуй-Левицький);

- за отделяне на несъгласувани определения в непреките падежи: *Висока на зріст, рівна станом, але не дуже тонка, з кремезними ногами, з рукавами, позакачуваними по лікті, з чорними косами, вона [Мотря] була ніби намальована на білій стіні* (Іван Нечуй-Левицький);

- за отделяне на обстоятелствени пояснения, изразени с причастия или прилагателни имена, които стоят пред съществителното име, към което се отнасят: *Розгублений, хлопець не зміг нічого сказати*;

- за отделяне на приложения в постпозиция, на приложения, които се отнасят към лични местоимения без значение от позицията и на приложения, които стоят пред съществителното име, към което се отнасят, ако носят значение на обстоятелство: *Хоробри воїни, козаки ставали героями народних пісень і дум (з підручника)*;

- за отделяне на приложения, които са в комбинация със съюзите *як, тобто, себто, цебто, або (= тобто)* и др.: *Як учений, етнограф і фольклорист, Франко все життя з палким інтересом ставився до народної творчості* (Максим Рилський); приложения, в комбинация с *на ім'я (прізвище), родом, за національністю, так званий* и др.: *Мати її, родом туркменка, зовсім не була схожа на казашок Приуралля* (Зінаїда Тулуб);

- за отделяне на обстоятелствени пояснения, съдържащи деепричастие: *Маруся, вийшовши з кімнати, засоромилась* (Григорій Квітка-Основ'яненко); *Повечерявши, полягли спати* (Панас Мирний);

- за отделяне на уточняващи обстоятелства: *По той бік шляху, деє далеко в степу, за садками, тремтить червона заграва...* (Григорій Тютюнник);

- за отделяне на допълнения със значение на изключване, ограничаване, изразено чрез предлозите *крім, окрім, окрім, за винятком, поряд з, замість* и др.: *За винятком баби Оришки, малий Чіпка нікого не любив* (Панас Мирний);

- за отделяне на уточнения, пояснения, въведени с думите *тобто, а саме, а точніше, або, інакше, по-місцевому, навіть, особливо, переважно, у тому числі, зокрема, наприклад, причому, і притому, і (ї), (і) взагалі, та й узагалі* и др.: *Чернишеві під час артпідготовки випало бути старшим, тобто командувати з'єднаним вогнем усіх трьох мінрот* (Олесь Гончар);

- при изреждане: *В житті синіли волошки та сокири, білів зіркатий ромен, червоніла квітка польового маку* (Михайло Коцюбинський).

2. Запетая не се пише:

- между нееднородни определения: *Ми їхали порожньою рудуватою дорогою* (Валерій Шевчук); *завідувач кафедри української мови доктор філологічних наук І. Петренко* (длъжност и научна степен);

- между еднородни членове на изречение, свързани с двойни съюзи, когато образуват устойчив израз: *і так і сяк, і вдень і вночі, ні риба ні м'ясо*;

- пред изразите *і таке ініше (і т. ін.), і так далі (і т. д.), і подібне (і под.)*;

- при обръщения в устойчиви изрази: *боронь божє; дай божє, божє помози, ой божє, господи помилуй*;

- след възклицания, ако те стоят пред лично местоимение, след което следва обръщение: *Ой ти, дівчино* (Іван Франко);

- пред сравнителни съюзи в устойчиви словосъчетания: *голодний як вовк, здоровий як бик, мовчати як риба*;
- пред сравнителни съюзи, ако пред тях стоят наречия за подсилване (*майже, зовсім, цілком, просто, точно, точнісінько, достоту, буквально*) или частицата *ні*;
- пред як в конструкции със сказуемо, което повтаря подлога: *День як день; Люди як люди*; или с повторение на подлога: *Зробив як зробив*;
- пред як, когато означава „в ролята на“: *Про масштаби Довженка як письменника можна судити з його найбільшої літературної праці – „Зачарованої Десни“ (Леонід Новиченко)*;
- пред як и *ніж* в конструкциите (*не*) *більше ніж/як, (не) менше ніж/як* и под.;
- пред частиците *буцімто, мов, мовбито, наче, неначе, ніби, нібито*, изразяващи съмнение: *Під байдаркою ламається крига й наче тоне в глибині море* (Микола Трублаїні);
- пред или след определения, които по смисъл се отнасят не толкова към подлога, колкото към сказуемото: *Тільки один Варчук стояв біля вікна спокійний, зосереджений* (Михайло Стельмах);
- ако деепричастието е част от устойчив фразеологизъм: *Працювати не покладаючи рук*; ако деепричастието се намира сред еднородни членове на изречението заедно с други части на речта във функция на обстоятелствено пояснение за начин: *Діяти впевнено й ні на кого не зважаючи*; ако деепричастието е употребено пред съюза *який* в състава на подчинено определителната част на сложно съставно изречение: *Перед мандрівниками стояли гори, перейшовши які вони зможуть вийти до моря*; ако пред деепричастието стои подсилващата частица *і (й)*: *Вони бралися до роботи й не знаючи повністю її обсягу* (УП 2019: 165–182).

Точка и запетая

Точка и запетая се използва:

1. В прости изречения между разширени еднородни части, особено тогава, когато в състава на поне една от тях има запетаи: *На чому б не спинилось моє око, скрізь і завжди я бачу щось подібне до людей, коней, вовків, гадюк, святих; щось схоже на війну, пожар, бійку чи потоп* (Олександр Довженко).
2. В сложни изречения (факультативна употреба; вместо точка и запетая в тези случаи може да се използва запетая):
 - между частите на безсъюзно сложно изречение;

- между частите на сложно съчинено изречение, свързани със съюзите *а, але, проте, однак, і, та*, ако тези изречения са разширени или в състава им има запетаи: *Ся розмова лишила в мені якийсь гіркуй несмак; але мириться, брати назад свої слова у мене не було бажання* (Леся Українка);

- между разширените еднородни подчинени части на сложно съставно изречение, ако между тях няма съединителни съюзи, особено тогава, когато в състава им има разделителни знаци: *Доводилося вам їздити пізньої весни чи раннього літа по Україні? Мріяли ви її безмірні шляхи зелених та рівних степів, де ніщо не забороняє вашим очам виміряти їх і вздовж, і вишир, і впоперек; де одні тільки високі могили нагадують вам про давнє життя людське* (Панас Мирний);

- между частите на сложни синтактични конструкции (съчинителни и подчинителни, със съюзно и безсъюзно свързване).

3. В края на рубрики при изброяване (УП 2019: 182–184).

Двоеточие

Двоеточие се употребява:

1. При изброяване:

- след обобщаващи думи: наречията *всі, все, ніхто, ніщо, скрізь, усюди, ніде* и др. и съюзите *наприклад, як-от, а саме* и др.;

- пред еднородни части, дори да няма обобщаваща дума, ако те се произнасят след предупредителна пауза и с интонация за изброяване: *На засіданні присутні: начальник цеху, майстри, інженери і робітники.*

2. При поясняване и уточняване (на съдържание, причина, последица): *Лаврін не поганяв волів: він забув і про воли, і про мішки й тільки дивився на Мелашку* (Іван Нечуй-Левицький).

3. За задаване на пряка реч (УП 2019: 184–185).

Тире

1. Тире се пише:

- между подлога и именното сказуемо, изразено със съществително име или бройно числително име в именителен падеж, при наличие на нулева глаголна връзка между тях: *Київ – столиця України;*

- между подлога и сказуемото, когато едното от тях (или и двете) е изразено чрез инфинитив: *Життя прожити – не поле перейти* (поговорка);

- пред думите *це, це є, оце, то, ото, ось, (це) значить*, които се намират пред сказуемото, изразено със съществително име в именителен падеж или безлична глаголна форма: *Поезія – це завжди неповторність* (Ліна Костенко), *Жити мені без праці – значить не жити* (Дмитро Павличко);

- на мястото на изпуснат член на изречение (най-често сказуемо): *Останні дні – знову в Парижі* (Максим Рильський);

- пред обобщаваща дума, която стои след еднородни части: *День, вечір, ніч, ранок – все біле, все тьмяне* (Леся Українка);

- за изразяване на рязко противопоставяне между две еднородни части, които не са свързани със съюз: *Не хотів ані дружитись, ані дома жити – чумакував* (Марко Вовчок);

- между еднородни глаголни сказуеми, последното от които изразява причина, последица, цел на действието, изразена с предходните сказуеми, или бърза промяна на действието: *Сидять – пережидают дощ* (Панас Мирний);

- пред (по-рядко след) съединителните съюзи *і (й)* и *та* между две сказуеми, ако второто от тях изразява нещо неочаквано или противоположно: *Земля на прощання усміхнулася – і потемніла* (Панас Мирний);

- преди и след второстепенни части, отделени с по-голяма интонационна пауза: *Дочки – Ольга й Олена – визибували на городі картоплю* (Василь Козаченко); вместо второто тире може да стои запетая: *Автомобіль – наш дім на колесах, довго набираючи швидкість, нарешилі розігнався*;

- за изразяване на последователност от действия: *І Щуку кинули – у річку* (Леонід Глібов);

- между две или повече собствени имена, на чието име е наречена теория, закон, откритие и др.: *гіпотеза Сепіра – Ворфа*;

- за изразяване на връзка между няколко съществителни имена (вместо конструкция с предлога *між*): *відношення товар – гроші – товар*;

- между две или повече думи, обозначаващи пространствени, времеви или количествени граници: *автотраса Київ – Львів, у 2010–2018 роках* (без интервал, когато преди и след тирето стоят цифри);

- за изразяване на приблизителност: *Це коштує триста – триста п'ятдесят гривень*;

- при въвеждане на пряка реч (УП 2019: 185–195).

2. Тире не се пише:

- когато подлогът е изразен с местоимението *це*: *Це наша хата*;

- когато пред именното казуемо стои отрицателната частица *не*: *Серце не камінь* (поговорка), но се пише тире, когато частицата *не* е част от конструкцията *не...*, а: *Я – не журналіст, а письменник*;

- пред казуемо, изразено чрез сравнение със съюзите *як, мов, наче, що* и под.: *Життя як казка*;

- когато между подлога и казуемото има вметната дума или израз: *Пан, напевно, син шановного (...) Казимира Зборовського?* (Михайло Старицький).

Многоточие

Многоточие се пише за обозначавање на:

- незавършеност на изказването;
- пауза, когато след нея следва нещо неочаквано: *Макар Іванович не збрехав: він справді заслаб... від страху* (Михайло Коцюбинський);
- нахъсаност на речта в резултат от силна емоция;
- неочаквано продължение или завършване на мисълта: *Вибори... без вибору*;
- рязък преход към нова мисъл: *Летимо над колією над залізничною... Отакінька колія... Рейки, як дротики.* (Остап Вишня);
- замлъкване, премълчаване: *Ходять тут усякі... – бурмоче дід* (Олесь Донченко);
- пропуски в цитиран текст (УП 2019: 194–195).

Скоби

В украинския език съществуват три вида скоби: кръгли – (), квадратни – [], и ъглови – < >.

1. Кръгли скоби се употребяват:

- за отделяне на подзаглавия, пояснения на думи и изрази, уточнения на предходни думи и изрази, за привеждане на примери или други названия на нещо / някого, за подаване на фамилията на автора или източника след цитат: *В українській мові багато запозичених слів – з грецької (церква, піп, диявол, театр, політика та ін.), латинської (медицина, університет, цирк, юрист та ін.), тюркських (гарбуз, козак, товар, карий та ін.), німецької (крейда, майстер, ландшафт та ін.), французької (аванс, багаж, інженер та ін.), польської (хлопець, певний, червоний та ін.), російської (болванка, затвор, льотчик та ін.) та низки інших мов (з підручника)*;

- за отделяне на вметнати думи, изрази и изречения, които служат като допълнителни пояснения: *Артема на умовному місці (біля криниці) не було* (Андрій Головка);

- за отделяне на ремарки в драматични произведения при пряка реч: *Ольга (голубить його голову). Ну, годі-бо, заспокойся, бідний...* (Іван Кочерга);

- за обозначаване на фрази, които изразяват отношението на слушателите към речта на говорещия: – *Ну, ось ви бачили в цій, по-моєму, талановитій, блискучій доповіді, що він справді дійшов висновків – глибоких, оригінальних, талановитих і, безперечно, високоцінних для нас. (В залі гучні, захоплені оплески.)* (Михайло Івченко);

- за вмъкване на един или няколко въпросителни или удивителни знака за изразяване на отношението на автора към представения от него материал;

- като вътрешни скоби, когато има скоби в скобите; външните скоби са квадратни.

2. Квадратни скоби се употребяват:

- като външни скоби, когато има скоби в скобите; вътрешните скоби са кръгли;

- за отбелязване на цитат или пояснение в случаите, когато в основния текст преобладават кръгли скоби;

- за обозначаване на пропуск в текста на цитата, като между квадратните скоби се поставя многоточие.

3. Ъглови скоби се употребяват в специализирани текстове за отбелязване на пропуснат текст в цитат, като между ъгловите скоби се поставя многоточие (УП 2019: 195–197).

Кавички

В украинския език има два вида кавички: ъглови («...») и кавички „лапички“ („...“).

1. Ъглови кавички се употребяват:

- за отделяне на пряка реч или цитат в текст;

- за отделяне на думи и изрази, които носят емоционална оценка (иронична, презрителна) или се възприемат като чужди, остарели или необичайни;

- за отделяне на названия на имена на институции, фирми, организации, книги, филми и др.;

- за отделяне на значението или дефиницията на думи и изрази: Слово *голова*, крім свого прямого значення, має ще й кілька переносних: «розум», «керівник», «початок колоні» та ін.; *голова* «керівник» – це метафора.

2. Кавички тип „лапички“ се употребяват за обозначаване на кавички в рамките на текст, ограден с ъглови кавички: *«Це мій „Кобзар“», – сказав він.* (УП 2019: 197–198).

Наклонена черта

Наклонена черта се употребява:

- в официално-деловия и научния стил като разделителен знак между еднородни членове на изречението в значение, близко до съюзите *і* и *або*: *тенденції до синтетизму / аналітизму* (с интервал преди и след наклонената черта);
- за обозначаване на година, която не съвпада с календарната: *у 2019/2020 навчальному році* (без интервал преди и след наклонената черта);
- за обозначаване на съотношения между величини, параметри и др.: *співвідношення курсу гривня / долар* (с интервал преди и след наклонената черта);
- в графичните съкращения (без интервал преди и след наклонената черта): *п/в* (*поштове відділення*), *р/р* (*розрахунковий рахунок*), *к/т* (*кінотеатр*);
- за обозначаване на съставни мерни единици (без интервал преди и след наклонената черта): *км/год* (*кілометр на годину*) (УП 2019: 199).

УПРАЖНЕНИЯ

В тази част са включени 12 упражнения, чиято цел е да подпомогнат усвояването на правилата, разгледани в информативната част на статията. Форматът на предложените упражнения се доближава до този на задачите, които решават участниците в Международния правописен конкурс по украински език, провеждан в Ягелонския университет, Краков.

За началните нива на владеење на украинския език е препоръчително всички предложени упражнения да бъдат изпълнявани под формата на диктовка. В някои от упражненията е даден преводът на думите в скоби.

Упражнение № 1

Поставете *и* или *і*: *сп...и...ти, в...и...ванка, ...снувати, ш...мпанзе, ш...фр, ...р...с, зош...т, р...шення, суш...ння, л...хтар...к, ...кати, д...наст...я, х...трий, вел...чезний, шепот...ти, к...шення, ...нд...к, пр...зв...ще, тр...вал...сть, аг...тувати, обстав...на, злет...ти, потр...бно, перев...рений, мот...вований, наод...нц..., с...стемат...зувати, мед...йний, закул...сся, удосконал...ти, в...ктор...на, в...рити, розпов...дати, п...рам...да, к...льк...сть, в...дм...нн...сть, пом...лка, таланов...тий, ор...г...нальний, куп...вля, дв...ч..., розм...р, ф...н...и, посл...довн...сть, пом...тний, законом...рний, ауд...торія, пс...хологія, зрозум...ти, досв...д.*

Упражнение № 2

Поставете *i* или *ї*: ...жак, ...здити, по...хати, по...нформувати, во...н, по...сти, в'...зд, з'...сти, геро...чний, до...сторичний, солов'...ний, рад...о, его...ст, пір'...стий, арха...чний.

Упражнение № 3

Поставете *г* или *г*: ...ава, ...авана, ...азда, ...ість, ...анок, ...валт, ...винт, ...урт, ...ердан, ...рунтівка, ...імн, дзи...ар, не...речний.

Упражнение № 4

Поставете апостроф там, където е необходимо: об...ява, кип...ятити, львів...янка св...яткувати, м...ясо, духм...яніти, кап...юшон, комюніке, прем...єр, кур...єр, різьб...яр, кав...ярня, парф...юмерний, медв...яний, кар...єра, б...юрнетка, м...ясо, Прип...т, б...ю, темр...ява, об...єкт, об...єм, тр...юфель, бар...єра, рев...ю, різдв...яний, об...їхати, вісп...яний, довір...я, сором...язливий, п...юре, м...язовий, Д...Аламбер, скам...янити, старослов...янський, Скоп...є, грав...юра, жираф...ячий, кучер...явий, бур...яновий, подвір...я, повітр...я, м...якун, тер...єр, диз...юнкція.

Упражнение № 5

Поставете мек знак там, където е необходимо: палец... (пръст), кін... (кон), школяр... (ученик), дяд...ко (чичо), близ...ко (близо), вос...мий (осми), л...он (лен), різд...вяний (рождествен), їдал...ня (столова), рибал...ство (рибарство), посил...ка (пратка), селян...ський (селски), сіл...ський (селски), вчител...ка (учителка), близ...кий (близък), обов'яз...ковий (задължителен), сторін...ка (страница), цікавен...кий (интересничък), гарнен...кий (хубавичък), палац... (палат), ходят... (ходят), кин...те (хвърлете), лял...ка (кукла).

Упражнение № 6

Напишете думите според украинския правопис, като добавите съгласни там, където е необходимо: область – облас...ний; пестити – пес...ливий; вість – віс...ник; перстень – перс...ня; блиск – блис...нути; випуск – випус...ний; шість – шіс...нацять; контраст – контрас...ний; якість – якіс...ний; масть – мас...ний; щастя – щас...ливий; хваст – хвас...ливий.

Упражнение № 7

Поставете съгласни там, където е необходимо: в...ічливий (учтив), від...іл (отдел), без...вучний (беззвучен), годин...ик (часовник), молодіст...ю (младост, творителен падеж,

единствено число), *туман...о* (мъгливо), *придбан...ий* (придобит), *назван...ий* (назован), *священ...ик* (свещеник), *вживан...ий* (употребен), *ал...о* (ало), *відредагован...ий* (редактиран), *благословен...ий* (благословен), *здоровен...ий* (як, здрав), *блажен...ий* (блажен), *неоцінен...ий* (неоценим, много ценен), *впевнен...ий* (убеден), *стат...ей* (статия, родителен падеж, множествено число), *знан...я* (знание), *здійснен...ий* (осъществен), *пояснен...ий* (обяснен), *від...ати* (отдам), *знаряд...я* (оръдие), *повіст...ю* (повест, творителен падеж, единствено число), *ел...інізм* (елинизъм), *роз...ути* (събувам), *розкіш...ю* (разкош, творителен падеж, единствено число), *сюр...еалістичний* (сюрреалистичен), *тон...а* (тон).

Упражнение № 8

Поставете буквите з или с: ...*читати*, ...*цементований*, ...*тикатися*, ...*цілити*, ...*шити*, ...*пінання*, ...*шукати*, ...*бирати*, ро...*пит*, ...*казати*, ро...*казати*, ви...*ихати*, ...*дурити*, ...*фабрикований*, прево...*ходительство*.

Упражнение № 9

Поставете липсващите буквосьчетания (ь)йо или ьо: заво...*ваний*, л...*н*, с...*годні*, медал...*н*, міл...*н*, привіле...*ваний*, с...*мий*, кур...*з*, ма...*нез*, павіл...*н*, позна...*митися*, кроман...*нець*, бул...*он*, кан...*н*.

Упражнение № 10

Оградете малката или голямата буква, като се придържате към украинския правопис: М/марко В/вовчок, В/володимир І/іванович В/вернадський, Л/леонардо Д/да В/вінчі, К/кияни, Ф/француз, І/ісус Х/христос, Ш/шевченківська П/премія, Н/нобелівська П/премія, Ш/шевченківський С/стиль, Д/дід М/мороз, Б/баба Я/яга, А/ахіллесова П/п'ята, Д/дамоклів М/меч, П/піфагорова Т/теорема, Н/нова З/зеландія, К/кавказький Х/хребет, Г/гора Г/говерла, П/північний П/полюс, А/азовське М/море, З/золотий Р/ріг, Б/біла Ц/церква, О/острови С/святої Т/трійці, Ф/франкфурт-Н/на-М/майні, С/сан-Ф/франциско, Л/лос-А/анджелес, К/князівство М/монако, Р/республіка Болгарія, С/сполучені Ш/штати Америки, Б/балканські К/країни, С/скандинавські К/країни, Є/європейський С/союз, Л/львівська О/область, Ш/штат Ф/флорида, Б/бульвар Т/тараса Ш/шевченка, Л/львівська П/площа, П/пінчер, Т/тер'єр, Ч/чау-чау, М/мерло, С/станція „Д/дружба Н/народів“, С/сузір'я В/великого П/пса, Ч/чумацький Ш/шлях, С/схід С/сонця, Е/епоха Р/ренесансу, М/міжнародний Д/день Д/дитини, В/всесвітній К/конгрес У/українців, Д/день С/соборності України, Б/брест-Л/литовський М/мирний Д/договір, В/всевишній, М/мати Б/божа, С/слава Б/божа, Б/благовіщення, Є/євангеліє, М/михайлівський З/золотоверхий М/монастир, В/вечірня, Н/національний Б/банк

України, М/міжнародна А/асоціація У/україністів, Р/рада Європи, М/міжнародний В/валютний Ф/фонд, В/верховний С/суд, Л/львівський Н/національний У/університет І/імені І/івана Ф/франка, Х/харківський Т/тракторний З/завод, Р/ресторан „Л/либідь“, К/київський М/міський Б/будинок У/учителя, Н/національний Х/художній М/музей України, М/музей М/мадам Т/тюссо, А/агентство Ф/франс П/пресс, П/парламент, В/вчена Р/рада Ф/філологічного Ф/факультету, К/конгрес М/міжнародної А/асоціації У/україністів, Е/енциклопедія „В/вікіпедія“, К/кримінальний К/кодекс України, З/закон України „П/про П/пенсійне З/забезпечення“, Е/ейфелова В/вежа, А/андріївська Ц/церква, П/палац П/потоцьких, Б/балет „Л/лебедине О/озеро“, Л/лаврентіївський Л/літопис, П/прем'єр-М/міністр, Л/лауреат Д/державної П/премії України в Г/галузі А/архітектури, Р/ректор, П/посол Р/республіки Польща, О/орден С/свободи, В/відзнака М/міністерства В/внутрішніх С/справ України, О/олімпійська М/медаль, Д/державна П/премія України І/імені Олександра Довженка, М/мінеральна В/вода „Моришинська“, П/поїзд „Ч/чорноморець“, Н/надзвичайний і П/повноважний П/посол України в Р/республіці Болгарії, У/укрзалізниця.

Упражнение № 11

Напишете думите според українския правопис – слято, полуслято или разделно: *нижньо...гірський, верхньо...лужицький, важко...атлет, абсолютно...сухий, художник...пейзажист, одно...денний, само...вчитель, монголо...татарський, цементо...воз, держава...Україна, дво...оксид, далеко...далеко, дво...тижневий, земле...трус, праце...здатний, будь...що, друже...любний, хіміє...терапія, альфа...частинка, авто...вокзал, науково...обґрунтований, м'ясо...їд, відео...запис, ого...го...го, кіно...фільм, місто...Львів, три...кілометровий, море...продукти, чотири...кутник, ВІП...зала, ріка...Дунай, сонце...стояння, півтора...метровий, кілька...поверховий, суспільно...корисний, кілька...разовий, по...нашому, до...завтра, сім'я...провід, багато...багато, двою...рідний, інтернет...видання, сорока...річний, пів...день, Нов...город, місто...Софія, чотирьох...мільйонний, зав...кафедри, літ...студія, угро...фінський, на...потім, мед...заклад, де...хто, пед...університет, по...українськи, тисяча...дев'ятсот...вісімдесят...восьмий, е...декларація, держ...установа, інформ...центр, мед...персонал, село...Моринці, на...добраніч, генерал...лейтенант, мульт...фільм, по...батькові, ново...утворений, П...подібний, хтозна...який, за...кордон, по...за...вчора, по...перше, спорт...майданчик, аква...техніка, гора...Говерла, мова...джерело, еко...продукти, гео...політика, боді...арт, веб...сторінка, більш...мениш, гідро...парк, хтозна...при...кому, чітко...окреслений, сяк...так, глухо...німий, як...най...більше, Івано...Франківськ, на...жаль, сто...літровий, дендро...парк, дзень...дзелень, 15...мільйонний, від...ранку...до...вечора, євро...*

зона, етно...гурт, інтернет...послуга, низько...оплачуваний, час...від...часу, пара...олімпієць, поп...музика, дівчина...українка, поп...гурт, прес...конференція, гіпер...маркет, довго...очікуваний, тим...часом, кисло...солодкий, мовно...літературний, макро...економіка, професійно...орієнтований, великий...превеликий, мі...бемоль, мікро...організми, карт...блани, мульти...мільйонер, нано...частинки, 10...А...клас, топ...модель, ультра...звук, віце...прем'єр, екс...президент, анти...інфляційний, не...дуже, чотири...місячний, караоке...бар, писав...писав, кінець...кінцем, статус...кво, аби...який, відео...фільм, авто...магістраль, диско...музика, кіно...зал, не...до...оцінений, стерео...екран, ось...ось, Непий...вода (фамилія), трьох...сот...п'ятдесяти...річчя, відео...продукція, 100...річчя, поки...що, напів...фабрикат, північно...західний, пів...Києва, пів...день, допінг...контроль, пів...яблука, пів...міста, пів...місяць, вантажно...розвантажувальний, ново...заснований, не...може, пів...острів, дизель...мотор, що...денник, термо...гідро...динкаміка, незважаючи...на, художниця...карикатуристка, гінеколог...ендокринолог, член...кореспондент, купівля...продаж, не...доказаний, південно...слов'янський, контрольно...пропускний, лірико...епічний, де...юре, на...передодні, по...між, з-за, під...час, не...начебто, але...ж, з...огляду...на...те...що, тому...що, не...можна, бізнес...план, жар...птиця, лісо...степовий, усе...таки.

Упражнение № 12

Поставте липсващите пунктуаційні знаци в изреченията:

1. Це добре чи погано
2. Зима Холоднеча Засніжений ліс
3. Випав сніг І в селі і в полі і в лісі
4. Рідний край На світі немає нічого дорожчого за нього за землю яка породила тебе й виростила (І. Цюпа)
5. Картина була надзвичайна, неначе сон чи казка (О. Довженко).
6. Життя це ріка в якій попутно й навалює тече минувшина й теперішність добро й зло правда і кривда Р. Федорів
7. Ходімо ж чаю пити та і в школу підемо П. Мирний
8. Концерт закінчується о 10 годині
9. Чи не вкажете мені яких творів про методи етнографічні а власне про способи записування народних пісень Леся Українка
10. Про це писали такі письменники як Шевченко Панас Мирний
11. Він це зробив як навмисно
12. У тексті було багато маловідомих зокрема іношомовних слів

13. *Друзі зустрілися щоб обговорити новини а також щоб накреслити плани на майбутнє*
14. *Дитинство дивується молодість обурюється тільки літа дають нам рівновагу*
15. *На зустрічі були присутні Оля Оксана Тарас Назар і Юрій*
16. *Ти дивися телефільм Роксолана*
17. *Вони їздили 60 км год*
18. *Попрацювавши можна й відпочити*

КЛЮЧ КЪМ УПРАЖНЕНИЯТА

Упражнение № 1

спішити, вишиванка, існувати, шимпанзе, шифр, ірис, зошит, рішення, сушіння, ліхтарик, икати, династія, хитрий, величезний, шепотіти, кишення, індик, прізвище, тривалість, агітувати, обставина, злетіти, потрібно, перевірений, мотивований, наодинці, систематизувати, медійний, закулісся, удосконалити, вікторина, вірити, розповідати, піраміда, кількість, відмінність, помилка, талановитий, оригінальний, купівля, двічі, розмір, фініш, послідовність, помітний, закономірний, аудиторія, психологія, зрозуміти, досвід

Упражнение № 2

їжак, їздити, поїхати, поінформувати, воїн, поїсти, в'їзд, з'їсти, героїчний, доісторичний, солов'їний, радіо, егоїст, пір'їстий, архаїчний

Упражнение № 3

тава, гавана, газда, гість, ганок, твалт, твинт, гурт, тердан, ґрунтівка, гімн, дзигар, негречний

Упражнение № 4

об'ява, кип'ятити, святкувати, львів'янка, м'ясо, духмяніти, капюшон, комюніке, прем'єр, кур'єр, різьбяр, кав'ярня, парфюмерний, медвяний, кар'єра, бюрнетка, м'ясо, Прип'ят, б'ю, темрява, об'єкт, об'єм, трюфель, бар'єра, ревію, різдвяний, об'їхати, віспаний, довір'я, сором'язливий, пюре, м'язовий, Д'Аламбер, скам'янити, старослов'янський, Скоп'є, гравюра, жираф'ячий, кучерявий, бур'яновий, подвір'я, повітря, м'якун, тер'єр, диз'юнкція

Упражнение № 5

палець, кінь, школяр, дядько, близько, восьмий, льон, різдвяний, їдальня, рибальство, посилка, селянський, сільський, вчителька, близький, обов'язковий, сторінка, цікавенький, гарненький, палац, ходять, киньте, лялька

Упражнение № 6

обласний, пестливий, вісник, персня, блиснути, випускний, шістнадцять, контрастний, якісний, масний, щасливий, хвастливий

Упражнение № 7

ввічливий, відділ, беззвучний, годинник, молодістю, туманно, придбаний, названий, священник, вживаний, алло, відредагований, благословенний, здоровенний, блаженний, неоціненний, впевнений, статей, знання, здійснений (осъществен) / здійснений (осъществим, който може да се осъществи), пояснений (обяснен) / пояснений (обясним, който може да се объясни), віддати, знаряддя, повістю, елінізм, роззуті, розкішню, сюрреалістичний, тонна

Упражнение № 8

зчитати, зцементований, стикатися, зілжити, зшити, спікання, зшукати, розпит, сказати, розказати, висихати, здурити, сфабрикований, превосходительство

Упражнение № 9

завойований, льон, сьогодні, медальйон, мільйон, привілейований, сьомий, курйоз, майонез, павільйон, познайомитися, кроманьйонець, бульйон, каньйон

Упражнение № 10

Марко Вовчок, Володимир Іванович Вернадський, Леонардо да Вінчі, кияни, француз, Ісус Христос, Шевченківська премія, Нобелівська премія, шевченківський стиль, Дід Мороз, Баба Яга, ахіллесова п'ята, дамоклів меч, піфагорова теорема, Нова Зеландія, Кавказький хребет, гора Говерла, Північний полюс, Азовське море, Золотий Ріг, Біла Церква, острови Святої Трійці, Франкфурт-на-Майні, Сан-Франциско, Лос-Анджелес, Князівство Монако, Республіка Болгарія, Сполучені Штати Америки, Балканські країни, Скандінавські країни, Європейський союз, Львівська область, штат Флорида, бульвар Тараса Шевченка, Львівська площа, пінчер, тер'єр, чау-чау, мерло, станція „Дружба народів“, сузір'я Великого Пса, Чумацький Шлях, схід сонця, епоха Ренесансу, Міжнародний день дитини, Всесвітній конгрес українців, День Соборності України, Берст-Литовський мирний договір, Всевишній, Мати Божя, слава Божя, Благовіщення, Євангеліє, Михайлівський Золотоверхий монастир, вечірня, Національний банк України, Міжнародна асоціація українців, Рада Європи, Міжнародний валютний фонд, Верховний Суд, Львівський національний університет імені

Івана Франка, Харківський тракторний завод, ресторан „Либідь“, Київський міський будинок учителя, Національний художній музей України, Музей мадам Тюссо, агентство Франс Пресс, парламент, вчена рада філологічного факультету, конгрес Міжнародної асоціації українців, енциклопедія „Вікіпедія“, Кримінальний кодекс України, Закон України „Про пенсійне забезпечення“, Ейфелова вежа, Андріївська церква, палац Потоцьких, балет „Лебедине озеро“, Лаврентіївський літопис, прем'єр-міністр, лауреат Державної премії України в галузі архітектури, ректор, Посол Республіки Польща, орден Свободи, відзнака Міністерства внутрішніх справ України, олімпійська медаль, Державна премія України імені Олександра Довженка, мінеральна вода „Моришинська“, поїзд „Чорноморець“, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Болгарії, Укрзалізниця

Упражнение № 11

нижньогірський, верхньолужицький, важкоатлет, абсолютно сухий, художник-пейзажист, одностенний, самовчитель, монголо-татарський, цементовоз, держава Україна, двооксид, далеко-далеко, двотижневий, землетрус, працездатний, будь-що, дружлюбний, хіміотерапія, альфа-частинка, автовокзал, науково обґрунтований, м'ясоїд, відеозапис, ого-го-го, кінофільм, місто Львів, трикілометровий, морепродукти, чотирикутник, ВІП-зала, ріка Дунай, сонцестояння, півтораметровий, кількаповерховий, суспільно корисний, кількаразовий, по-нашому, до завтра, сім'япровід, багато-багато, двоюрідний, інтернет-видання, сорокарічний, південь, Новгород, місто Софія, чотирьохмільйонний, завкафедри, літстудія, угро-фінський, на потім, медзаклад, дехто, педуніверситет, по-українськи, тисяча дев'ятсот вісімдесят восьмий, е-декларація, держустанова, інформцентр, медперсонал, село Моринці, на добраніч, генерал-лейтенант, мультфільм, по батькові, новоутворений, П-подібний, хтозна-який, за кордон, позавчора, по-перше, спортмайданчик, акватехніка, гора Говерла, мова-джерело, екопродукти, геополітика, бодіарт, вебсторінка, більш-менш, гідропарк, хтозна при кому, чітко окреслений, сяк-так, глухонімий, якнайбільше, Івано-Франківськ, на жаль, столітровий, дендропарк, дзень-дзелень, 15-мільйонний, від ранку до вечора, єврозона, етногурт, інтернет-послуга, низькооплачуваний, час від часу, параолімпієць, попмузика, дівчина-українка, попгурт, пресконференція, гіпермаркет, довгоочікуваний, тим часом, кисло-солодкий, мовно-літературний, макроекономіка, професійно орієнтований, великий-превеликий, мі-бемоль, мікроорганізми, карт-бланш мультимільйонер, наночастинки, 10-А клас, топмодель, ультразвук, віцепрем'єр, експрезидент, антиінфляційний, не дуже, чотиримісячний, караоке-бар, писав-писав, кінець кінцем, статус-кво, абиякий, відеофільм, автомагістраль, дискомузика, кінозал, недооцінений, стереоекран, ось-ось, Непийвода (фамілія),

трьохсотп'ятдесятиріччя, відеопродукція, 100-річчя, поки що, напівфабрикат, північно-західний, пів Києва, південь, допінг-контроль, пів яблука, пів міста, півмісяць, вантажно-розвантажувальний, новозаснований, не може, півострів, дизель-мотор, щоденник, термодинаміка, незважаючи на, художниця-карикатуристка, гінеколог-ендокринолог, член-кореспондент, купівля-продаж, недоказаний, південнослов'янський, контрольно-пропускний, лірико-епічний, де-юре, напередодні, поміж, з-за, під час, неначебто, але ж, з огляду на те що, тому що, не можна, бізнес-план, жар-птиця, лісостеповий, усе-таки

Упражнение № 12

1. *Це добре чи погано?*
2. *Зима. Холоднеча. Засніжений ліс.*
3. *Випав сніг. І в селі, і в полі, і в лісі.*
4. *Рідний край! На світі немає нічого дорожчого за нього, за землю, яка породила тебе й виростила (І. Цюпа).*
5. *Картина була надзвичайна, неначе сон чи казка (О. Довженко).*
6. *Життя – це ріка, в якій попутно й навалює тече минувшина й теперішність, добро й зло, правда і кривда (Р. Федорів).*
7. *Ходімо ж чаю пити, та і в школу підемо (П. Мирний).*
8. *Концерт закінчується о 10 годині.*
9. *Чи не вкажете мені яких творів про методи етнографічні, а власне про способи записування народних пісень? (Лєся Українка).*
10. *Про це писали такі письменники, як Шевченко, Панас Мирний.*
11. *Він це зробив як навмисно.*
12. *У тексті було багато маловідомих, зокрема іношомовних, слів.*
13. *Друзі зустрілися, щоб обговорити новини, а також щоб накреслити плани на майбутнє.*
14. *Дитинство дивується; молодість обурюється, тільки літа дають нам рівновагу.*
15. *На зустрічі були присутні: Оля, Оксана, Тарас, Назар і Юрій.*
16. *Ти дивися телефільм «Роксолана»?*
17. *Вони їздили 60 км/год.*
18. *Попрацювавши, можна й відпочити.*

Въпреки че далеч не изчерпва всички правописни правила на украинския език, настоящата статия цели да обогати методическата база на преподаването на украински език в Софийския

университет „Св. Климент Охридски“ и в България като цяло. Очаквани резултати от приложението на статията са подпомагането на преподавателската работа в часовете по дисциплините „Практически украински език“, „Правопис и правоговор на украинския език“, „Комуникативни умения на украинския език“, „Втори славянски език – украински език“ и др. и повишаването на нивото на подготовка на студентите украинисти. Допълнителната приложимост на тази статия се състои в подпомагането на целенасочената подготовка и самоподготовка на студентите, на които предстои в бъдеще да представят Софийския университет „Св. Климент Охридски“ на престижния международен конкурс по украински правопис, който се провежда в Ягелонския университет.

Статията се издава с подкрепата на Националната научна програма „Млади учени и постдокторанти“ – 2020 година.

Литература:

Стаменова, Камберова 2008: Стаменова, А., Р. Камберова. Украински език за българи. Част I. София: Мико Дизайн ЕООД, 2008.

Стаменова 2009а: Стаменова, А. Кратък оглед на съвременното състояние и историята на украинския правопис, студия. 29.09.2020 [⚡]<http://slav.uni-sofia.bg/lilijournal/index.php/issues/spring-2009/142>[⚡].

Стаменова 2009б: Стаменова, А. Развитие на украинския правопис до Първата световна война. – В: Езиков свят, т. 7, кн. 1. Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2009, 47–57.

Стаменова 2018: Стаменова, А. Украински език. – В: Станков, Р., А. Стаменова. История на славянските езици. Том 2. Източни славяни. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2018.

Стислий оглед основних змін 2019: Стислий оглед основних змін у новій редакції „Українського правопису“ (2019). 29.09.2020 [⚡]<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/osnovni-zminy%202019.pdf>[⚡].

УП 2019: Український правопис. 2019. 13.08.2020 [⚡]<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>[⚡].

УП 1993: Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства імені О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ: Наукова думка, 1993.

Информация за автора:

Лилия Желева – доктор, хоноруван асистент по украински език в Катедрата по славянско езикознание на Факултета по славянски филологии в Софийския университет „Св. Климент Охридски“

E-mail: lilia.zheleva@gmail.com